

Принципи оперативно-розшукового запобігання злочинам

На монографічному рівні досліджено концептуальні положення принципів оперативно-розшукового запобігання злочинам. Розглянуто сучасний стан розробленості проблеми принципів оперативно-розшукового запобігання злочинам, виокремлено теоретичні засади їх визначення, визначено методологію наукового дослідження.

Розглянуто правову регламентацію принципів оперативно-розшукового запобігання злочинам та визначено шляхи її вдосконалення. Окреслено критерії класифікації принципів оперативно-розшукового запобігання злочинам та їх види. Надана характеристика загальноправових та спеціальних принципів оперативно-розшукового запобігання злочинам.

Для науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти МВС України, практичних працівників Національної поліції та інших правоохоронних органів України.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ	8
1.1. Стан наукової розробленості проблем принципів оперативно- розшукового запобігання злочинам	8
1.2. Понятійно-категоріальний апарат принципів оперативно- розшукового запобігання злочинам	21
1.3. Методологія наукового дослідження принципів оперативно- розшукового запобігання злочинам	38
Розділ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИНЦИПІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ	51
2.1. Законодавче регулювання принципів оперативно-розшукового запобігання злочинам в Україні	51
2.2. Правове регулювання принципів оперативно-розшукового запобігання злочинам у підзаконних актах України	68
Розділ 3. СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ ОПЕРАТИВНО- РОЗШУКОВОГО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ	85
3.1. Класифікація принципів оперативно-розшукового запобігання злочинам	85
3.2. Загальноправові принципи оперативно-розшукового запобігання злочинам	98
3.3. Спеціальні принципи оперативно-розшукового запобігання злочинам	114
ВИСНОВКИ	135
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	139
ДОДАТОК	157

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ДБР	–	Державне бюро розслідувань
ЄРДР	–	Єдиний реєстр досудових розслідувань
КК	–	Кримінальний кодекс
КПК	–	Кримінальний процесуальний кодекс
МВС	–	Міністерство внутрішніх справ
НАБУ	–	Національне антикорупційне бюро України
НПУ	–	Національна поліція України
ОВС	–	Органи внутрішніх справ
ООН	–	Організація Об'єднаних Націй
ОРД	–	Оперативно-розшукова діяльність
СБУ	–	Служба безпеки України
СРД	–	Слідчі (розшукові) дії
ст.	–	Стаття
НСРД	–	Негласні слідчі (розшукові) дії
ч.	–	Частина

Вступ

Сучасний стан злочинності в Україні характеризується зростанням її рівня, поширенням злочинів корисливо-насильницької спрямованості, високим рівнем терористичної загрози та організованої злочинності, бандитизмом, діяльністю незаконних збройних формувань, негативними тенденціями щодо розповсюдження вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин, наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, а також існуванням корупційної та економічної злочинності.

Забезпечення належного правопорядку та публічної безпеки у державі вимагає від правоохоронних органів реального стримування та мінімізації злочинності з усіма її негативними проявами. У зв'язку з цим на правоохоронні органи України покладено завдання щодо запобігання злочинності, тобто недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки осіб, які схильні до вчинення злочинів, а також профілактика злочинів.

Одним з різновидів запобігання злочинності є оперативно-розшукове запобігання злочинам, особливість якого полягає у тому, що оперативні підрозділи правоохоронних органів спрямовують свою діяльність на виявлення та усунення (нейтралізацію) причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів, на виявлення осіб, схильних до вчинення злочинів, на застосування до них заходів щодо подальшої їх відмови від злочинних намірів, а також на недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки за допомогою як гласних, так і негласних оперативно-розшукових сил, засобів та методів.

Оперативно-розшукове запобігання злочинам, як і оперативно-розшукова діяльність взагалі, базується на певних принципах його здійснення, тобто на головних вихідних положеннях та ідеях, які складають основу такої діяльності, що, у свою чергу, дає підстави стверджувати про однакову природу принципів оперативно-розшукового запобігання злочинам і принципів оперативно-розшукової діяльності.

Ряд принципів, що притаманні для цього виду діяльності, закріплені у нормативно-правових актах України. Разом з тим ці принципи не мають системного характеру та відрізняються у нормативно-правових актах, а деякі принципи оперативно-розшукового запобігання злочинам взагалі залишилися поза увагою. Не менш актуальними є питання щодо дотримання принципів оперативно-розшукового запобігання злочинам оперативними підрозділами правоохоронних органів.

Теоретичним проблемам щодо принципів оперативно-розшукової діяльності присвячені комплексні монографічні роботи В.Л. Грохольського, М.Й. Курочки, С.І. Мінченка, А.П. Огородника, С.М. Піскуна, В.Л. Регульського, І.В. Сервецького, О.В. Федосової, О.Ю. Шевчук та ін. Окремі аспекти щодо змісту принципів оперативно-розшукової діяльності та запобіжної діяльності оперативних підрозділів, їх класифікації досліджували О.М. Бандурка, Е.А. Дідоренко, О.Ф. Долженков, О.В. Кириченко, І.П. Козаченко, Ю.Ф. Кравченко, М.Й. Курочка, Д.Й. Никифорчук, А.П. Огородник, М.А. Погорецький, О.О. Подобний, І.Ф. Хараберюш, В.В. Шендрик, О.О. Юхно та ін. Разом з тим зазначені дослідження проводилися до реформування правоохоронної системи України, а також кримінального процесуального та оперативно-розшукового законодавства України. Крім того, авторами фрагментарно розглядалися принципи оперативно-розшукової діяльності в частині запобіжної діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів.

Після реформування кримінального процесуального та оперативно-розшукового законодавства України у 2012 р. монографічні дослідження із зазначеної проблематики не проводилися. Окремі аспекти системи принципів оперативно-розшукової діяльності у наукових статтях розглядалися В.О. Корольовим, В.П. Лавським, Ю.О. Найдьон, С.Б. Фоміним, П.М. Шапірком, О.Ю. Шевчук та ін. Аналіз цих публікацій дає підстави стверджувати про недостатню розробленість цієї проблематики. Це обумовлено тим, що автори не виокремлюють сучасні ознаки та риси оперативно-розшукової діяльності через розгляд принципів ОРД. Крім того, 85 % опитаних респондентів вважають, що необхідно на законодавчому рівні, а саме в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність», розширити

коло принципів оперативно-розшукової діяльності.

Таким чином, незважаючи на велику кількість змістовних наукових праць, присвячених принципам оперативно-розшукової діяльності, слід зазначити, що у вітчизняній науці оперативно-розшукової діяльності не знайшли свого належного опрацювання принципи оперативно-розшукового запобігання злочинам. Поза увагою залишилися й питання відображення принципів оперативно-розшукового запобігання злочинам у нормативно-правових актах України.

Саме відсутність комплексної теоретичної розробленості проблематики принципів оперативно-розшукового запобігання злочинам, а також наявність існуючих прогалин в їх правовому регулюванні обумовили необхідність цього наукового дослідження.

Розділ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ

1.1. Стан наукової розробленості проблем принципів оперативно-розшукового запобігання злочинам

У сучасних умовах, коли в Україні відбуваються глибокі соціально-економічні та політичні перетворення, фундаментальних змін зазнає і національна правоохоронна система, яка має своїм завданням правовими засобами забезпечити публічний порядок і публічну безпеку суспільства, охорону прав і свобод людини і громадянина, власності, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, а також запобігання злочинам.

Враховуючи те, що стан правопорушень, у тому числі й злочинності, у державі є одним з вагомих чинників соціально-економічної ситуації, що склалася в різних сферах суспільного життя, на сьогодні потрібно докладати багато зусиль, спрямованих на протидію цим негативним явищам [1, с. 22].

Практика протидії злочинності здійснюється за двома основними напрямками. Першим напрямом є вжиття державними органами заходів з метою недопущення вчинення злочинів, а другим – у разі вчинення злочину, встановлення особи злочинця та притягнення її до кримінальної відповідальності.

Останнім часом у суспільній свідомості взагалі і професійній свідомості правників зокрема все більше утверджується думка про те, що основним напрямом протидії злочинності є не покарання злочинців, а запобігання вчиненню злочинів. Значення запобігання злочинам, як головного напрямку протидії злочинності, визначається тим, що воно є більш гуманним та ефективним засобом підтримки правопорядку й забезпечення безпеки суспільства [2, с. 150].

Необхідність запобігання злочинності такий же необхідний

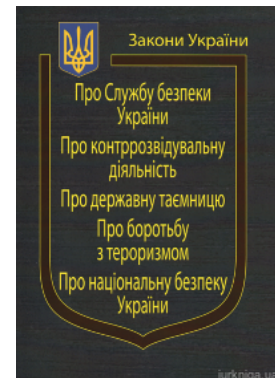
Книги, які можуть вас зацікавити

Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність". Алерта

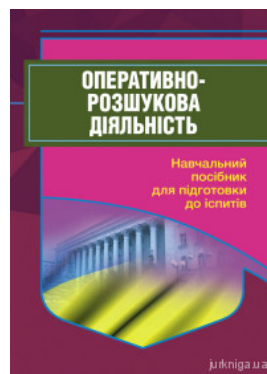
Психологія оперативно-розшукової діяльності в схемах і таблицях: навчально-наочний посібник

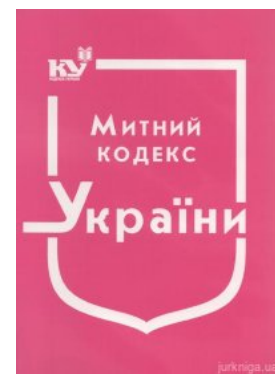
Закони України "Про службу безпеки України", "Про контррозвідальну діяльність", "Про державну таємницю", "Про боротьбу з тероризмом",...

Закони України "Про оперативно-розшукову діяльність", "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю"

Оперативно-розшукова діяльність. Навчальний посібник для підготовки до іспитів

Митний кодекс України

Перейти до галузі права
Кримінальне право та процес

[Перейти на сайт →](#)